Konstfiber och splitcane

Av Richard Plate

''Suget'' efter flugspön i splitcane ökar och de spöbyggare som överlevt in i glasfiberåldern torde kunna se rätt lugnt på framtiden. Detta trots spådomarna om att kolfibern, som nu börjat dyka upp på scenen, kommer att förorsaka det livskraftiga gräsets snara död.

Efterfrågan på flugspön av splitcane är tillräckligt stor, för att de spöbyggare som överlevt in i glasåldern skall ha produktionsprogrammen täckta för överskådlig tid. Ändå förekommer nya spådomar om det livskraftiga gräsets snara död. Nu är det kolfiberspöna, som skall ge nådastöten. Jag vill inte påstå, att det kommer att visa sig vara omöjligt, men däremot göra gällande att frågan synes vara lite väl tidigt väckt. Att börja med förefaller det vara riktigt konstatera, att kolfiberspöna är det mest intressanta som hänt på redskapsmarknaden sedan glasets genombrott för ungefär ett kvartssekel sedan.

Allvarliga försök till bedömning av kolfiberns möjligheter att slå sig in på marknaden får emellertid anstå. Skälet är mycket enkelt – antalet spön i praktiskt bruk är ännu förhållandevis ringa. Störst erfarenhet har man i USA, där de förnämliga spöbyggarna Fenwick – som gjort de enligt min mening bästa glasklingorna hittills för bl.a. svenskmonterade Feralite – tillsammans med Shakespeare var först med att kommersiellt lansera var sin serie kolfiberspön. Sedan har ett flertal andra följt i rask takt. Av kända märken med kolfiberspön på programmet kan nämnas Berkley, Cortland och Leonard. Därtill experimenterar ett flertal mindre kända tillverkare med kolfiber.

Den första skandinaviska tillverkningen kommer att tas upp av de norska Tjöstheimbröderna, som redan i vår kommer ut med egna spön på Shakespeare's klingor. Senare övergår man till egen produktion också av spöämnen. I Sverige har ABU sedan ett par år bedrivit intensiv utveckling av kolfiberspön. Man har också kommit mycket långt på väg. Lennart Borgström säger dock till mig, att han bedömer tidpunkten inte vara den rätta att gå ut på marknaden. En av de viktigaste anledningarna är, att kolfiberprodukterna ännu kostar så mycket, att marknadsandelen blir för liten för att vara kommersiellt intressant.

Kolfiberspöna – i den mån de nu kommer att kallas så på svenska – bygger på utveckling inom flygindustrin. Vad beträffar benämningen, kan man naturligtvis också tänka sig grafitspön, såvida nu inte reklammakarna försöker få oss att falla för att behålla carbon helt oöversatt. Det har talats om engelska kolfiberspön i flera år – forskningen där låg bl.a. vid Rolls Royce en tid mycket långt framme – men i vanlig ordning blev det amerikanarna, som övergick från ord till handling. Det lär också bli amerikanska och möjligen norska spön vi till en början kommer att se mest av här i landet.

Rymdexperiment ingen spögaranti

Testvärdena för kolfibern med avseende på hållfasthet, okänslighet för temperaturväxlingar och yttre åverkan anses helt sakna konkurrens – dock med viss reservation för slagtålighet. Styrkan och spänsten kombineras med utomordentligt ringa vikt – 25 procent lättare än glasfiberlaminat och 40 procent lättare än splitcane. På de här punkterna föreligger inga meningsskiljaktligheter och jag tror inte, att det finns någon anledning att ställa sig skeptisk. Ett material, som med stor framgång används inom modern flygindustri – och vid rymdexperimenten – bör rimligen ha de antydda egenskaperna. Därmed dock inte sagt, att det automatiskt skulle motsvara kraven på ett förstaklassigt spömaterial.

Dessvärre kan jag inte åberopa egen erfarenhet utan är hänvisad att referera till hörsägen och vad jag läst. Omdömena är ensartade. Jag har ännu inte stött på någon som kastat med ett kolfiberspö, som inte är imponerad. På grund av materialets skisserade egenskaper är det möjligt att bygga spön, som är mycket finkalibriga och väger en obetydlighet. Ett enhands allroundspö behöver inte vara grövre än en vanlig blyertspenna vid rotänden. Någon risk för temporär deformering vid hård belastning och därmed tillfälligt förlorad kastförmåga – som med glasspöna – anses inte föreligga. Den fina kalibreringen medför vidare mycket ringa luftmotstånd, vilket påpekas som en stor fördel. Låter det inte, som om man kommit på knepet med Columbi ägg?

Tills vidare kan det i alla fall vara klokt att ladda upp en del skepsis. Jag tycker mig ha hört alltsammans tidigare. Ja, jag har hört det. Det var i glasepokens inledning – och jag minns mycket väl vilken oerhörd besvikelse mitt första flugspö av glasfiber blev. Ett dyrt, sladdrigt elände, som i flera år avhöll mig från varje förnyat försök. Såvitt jag kan förstå finns det knappast någon anledning befara, att kolfiberspöna är lika ofullgångna. Däremot är jag helt övertygad om, att de i snabbt tempo kommer att förbättras efter den trevande inledningsproduktionen. Uppenbart finns oövervunna produktionsproblem. Jag kan exempelvis nämna, att ingen ännu bygger spön längre än $8\frac{1}{2}$ fot. Varför?.

Den som inte känner ett obetvingligt behov av att vara med från början, torde alltså göra klokt i att se tiden an. Det är nämligen inte något särskilt billigt nöje att skaffa sig ett kolfiberspö. De enda spön som jag hittills sett annonserade på den svenska marknaden kostar omkring 900 kronor – alltså lika mycket som ett bra splitcanespö, om man nu kan få tag på något. De sannolikt höga utvecklingskostnaderna skall med andra ord raskt tas igen. En indikation på att kolfiberspöna i själva verket inte behöver vara så dyra föreligger. Jag har gjort mig underrättad om, att de första Tjöstheimspöna på den norska marknaden kommer att kosta cirka 600 kronor. Till den något förvirrade prisbilden på den svenska marknaden – i synnerhet med avseende på flugfiskeredskap – skall jag återkomma lite senare i artikeln.

Suget efter splitcane

Märkligare än kolfiberns entré på spömarknaden förefaller mig det ökade suget efter splitcane. Det är nu mera än hundra år sedan som Hiram L. Leonard byggde det första sexkantiga spöt av bambu i sin verkstad i den amerikanska delstaten Maine, och så värst mycket annorlunda ter sig inte de splitcanespön vi i dag använder.

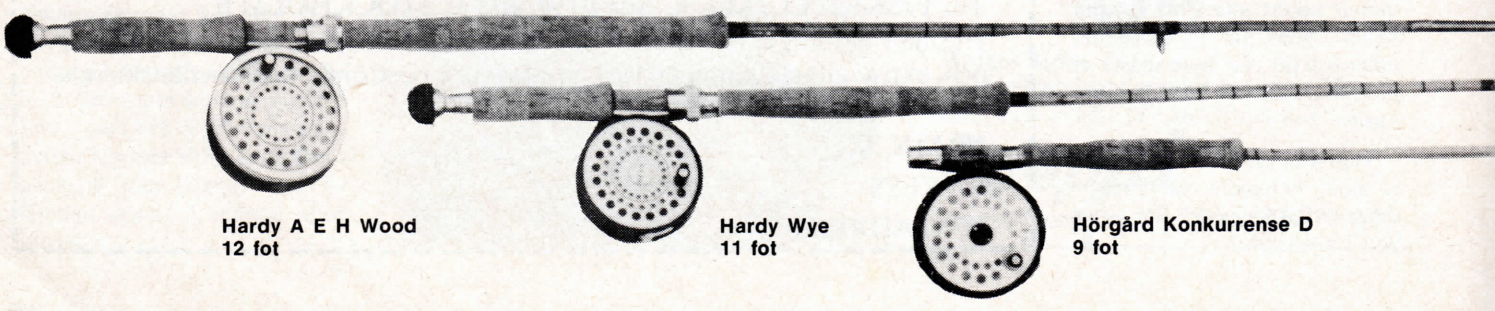

Hardy A E H Wood 12 fot

Hardy Wye 11 fot

Hörgård Konkurrense D 9 fot

Glas och kolfiber i alla ära – det sexkantiga bambuspöt är och lär förbli den största innovationen i sportfiskets historia.

Min egen första kontakt med splitcane förmedlades av ett 5-fots spinnspö mera ägnat som promenadkäpp än som fiskespö. Det var på 30-talet, då visserligen stålspön hade en uppgångsperiod, men då splitcane var det dominerande spömaterialet. Det förekom mycket riktigt en massa dåliga spön, och ett dåligt splitcanespö är med det sämsta man kan få tag på. Det kan vara klokt att ha i åtanke nu, när en del mindre kända fabrikat dyker upp på marknaden och kända tillverkare – med förlov sagt – delvis måste lita till otränad arbetskraft. Det är inte roligt att för dyra pengar förvärva ett spö bara för att finna, att det efter kort tid är skevt och vint åt alla hål och kanter.

Den uppgång för splitcane, som nu kan konstateras, kommer givetvis inte att på något sätt hota glasfiberspönas eller – kanske framdeles – kolfiberspönas dominans. Om jag håller mig till glasfibern, så är den splitcane totalt överlägsen som material till spinnspön av vad slag de vara månde, korta och långa, mjuka och styva. Det är endast ifråga om de bästa flugspöna, som det finns utrymme för splitcane, låt vara att allt flera söker sig in i den nischen. Den utvecklingen har kommit som en total överraskning för de flesta fabrikanter – för alls inte många år sedan pågick flykten från splitcane som bäst. Ärevördiga House of Hardy var för övrigt sist med att begå den fatala dumheten. Man övergav alltså helt sin gamla produktion av splitcanespön med "namn som i historien klingade gott" – för att nu tala med Karl Asplund – för att sluta sig till härskaran av glasspötillverkare. Nu har man anträtt den mödosamma vägen tillbaka.

Det finns flera anledningar till splitcanens återkomst. En av de viktigaste är säkert, att allt flera flugfiskare i stora delar av världen under en följd av år haft alltmer pengar att lägga ned på sin hobby. Då kan det ligga frestande nära att satsa på en statuspryl. Men det är inte hela sanningen. Ur den allt större kadern sportfiskare utkristalliseras också en allt större elit – jag blir alltmera imponerad i synnerhet av de unga grabbarna, varje gång jag besöker något av vattnen kring Stockholm – som söker sig fram och mot en massiv reklams motstånd slutligen hamnar vid splitcane. Det beror på, att splitcane ovedersägligt har en del kvaliteter som glasfibern inte har.

Glasfibern och aktionen

Jag är medveten om, att det här är ett känsligt kapitel och jag tänker inte engagera mig i någon debatt för eller emot. Vad som rent objektivt kan sägas är, att alla försök hittills att bemästra glasfiberns mycket snabba aktion misslyckats. Jag har glasspön med helaktion, men de är i princip lika snabba som spöna med toppaktion. För snygg presentation och – subjektivt påstått – säker drillning av stor fisk har ett splitcanespö ovedersägliga fördelar. Materialet tillåter utformning av spön med snart sagt vilken aktion som helst, varför det är möjligt att skaffa sig instrument för avancerat fiske under omständigheter, där glasfiberns våldsamma – men "mekaniska" – kraft inte är en primär nyttighet. Motsatt kan sägas, att längdkastaren skall välja glas. Jag har exempelvis ett niofots glasspö, med vilket jag håller en hel dubbeltaperad åtta i luften. Spöts snabbhet ger mig inga svårigheter, när jag arbetar med hela armen och kraftfulla dubbeldrag, men att sträcka all den här linan på vattnet tyst som en stilla viskning klarar jag givetvis inte. Det tror jag inte att någon gör.

Det stora flertalet av dagens splitcanespön tillverkas i USA. Där finns fortfarande kvar omkring dussinet förnämliga spöbyggarfirmor med välrenomerade namn. I flertalet fall rör det sig om små verkstäder med liten kapacitet. Årsproduktionen av kvalitetsspön anses ligga vid omkring 12 000 – och det är en obetydlighet med den växande efterfrågan på splitcane som uppstått under de två senaste åren. Den amerikanska marknaden är som ett ginungagap. Den slukar allt av goda spön som står att få – därav att det för närvarande är så förtvivlat svårt att få tag på engelska och franska spön här i Skandinavien. Därav sannolikt också en del av förklaringen till den i mina ögon alltför våldsamma prisstegringen. Det är helt snedvridet när ett spö här skall kosta i vissa fall dubbelt så mycket som i ursprungslandet.

Europeiska tillverkare, som fortsatt har möjligheter att tillverka splitcanespön, försöker givetvis ta tillfället i akt. Vid ett samtal med James Hardy förklarade denne, att det är mycket möjligt, att en del av de gamla paradnumren återkommer, om serierna kan göras tillräckligt långa. Och på den punkten föreföll inte Mr Hardy vara tveksam. The House of Hardy är på väg tillbaka till sin gamla marknad. Vid vårt telefonsamtal berättade Mr Hardy, att han just hade en bambuuppköpare i Kina. Denne hade för övrigt något förtrytsamt rapporterat, att kineserna tycks vilja göra möbler av en del av den bästa tonkinbambun. Att Hardy åter börjar producera splitcanespön i ökad utsträckning torde inte betyda, att det blir så mycket lättare att komma över spöna här i Sverige. Det är den amerikanska marknaden som lockar. USA får också de första serierna i den förnyade produktionen av Perfect flugrullar. Möjligen kan det bli något över till Europa under 1976, trodde James Hardy.

Flugfisket åter en rikemanssport

Hardy är nämnt som ett exempel. Förhållandet är enahanda med spöbyggare av någorlunda kapacitet som Sharp of Aberdeen samt Pezon & Michel. De säljer huvuddelen av sin produktion till USA, vartill kan läggas, att Japan rycker fram som köpare av exklusiva redskap. Från mer näraliggande trakter kan nämnas, att Asbjörn Hörgård i Trondheim – som varit med sedan 1934 – håller på att utvidga tillverkningen. Svårigheten är att få tag på spöbyggare. Samma problem kan för övrigt komma att stoppa planerna på en svensk kvalitetstillverkning. Rent teoretiskt vore det i dag möjligt att bygga de finaste splitcanespön som någonsin sett dagens ljus. Maskintekniken har ju inte gjort annat än gått framåt. Men kruxet är, att det fordras en hel del av kunnighet om bambu och härdningsprocesser vartill kommer inslagen av hantverk. Det är där det brister i så gott som alla spöbyggarländer.

Bristen på splitcanespön har haft den priseffekt jag tidigare snuddat vid. Det har också uppstått en spekulativ andrahandsmarknad, där det för den fåkunnige är mycket lätt att bli av med stora pengar för ringa utbyte. Som en följd kan också registreras de stigande priserna på allt vad flugfiskeredskap heter. En återhållande faktor utgör en del stora och väletablerade märkens prispolitik men det finns ganska många som försöker skära pipor i vassen. Det här är ingen anklagelseskrift, men jag kan ändå inte underlåta att som exempel nämna en lansering av den spöserie Geoffrey Bucknall haft viss framgång med i England.

Bucknall's linje är, att spöna skall vara så enkelt utförda som möjligt och så billiga som möjligt. Billiga är de också – i England. De priser jag sett här hemma ligger i det närmaste vid dubbla de engelska! Onekligen är det på tiden, att vi sportfiskare blir lite mera prismedvetna, inte slukar vad som helst. ■

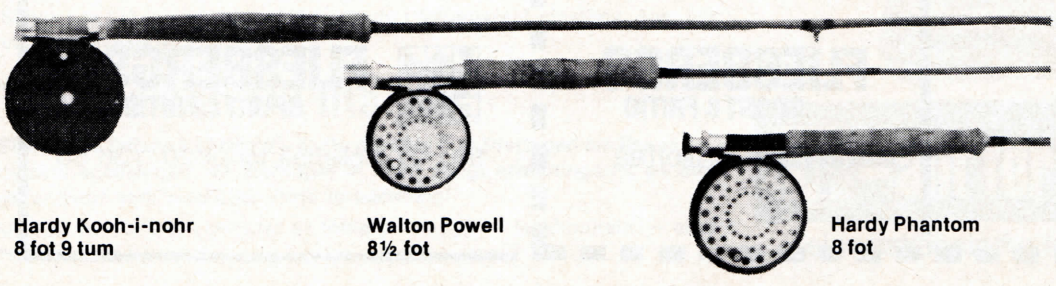

Hardy Kooh-i-nohr
8 fot 9 tum

Walton Powell
8½ fot

Hardy Phantom
8 fot